

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Красимира Марулевска
за дисертационен труд на тема:
„Развитие на четивната грамотност на учениците в IV клас в условията
на проектна учебна дейност“,
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в Професионално направление 1.2. Педагогика,
докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика
(Начална училищна педагогика)“
на докторант Ива Андонова Стаменова
Научен ръководител: Доц. д-р Красимира Марулевска**

I. Кратки данни за докторанта

Ива Андонова Стаменова е докторант в редовна форма на обучение, зачислена през 2016 г. в катедра „предучилищна и начална училищна педагогика“. Възпитаник е на Югозападен университет „Неофит Рилски“. През 2009 г. придобива образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по специалност „Българска филология“ и квалификация „Учител по български език и литература“. През 2011 година завършва образователно-квалификационна степен „магистър“ с отличен успех по специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“. През академичната 2016 – 2017 година и понастоящем изпълнява успешно професионалните си задължения като асистент в катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“. Активно се включва в научноизследователската дейност на Факултета по педагогика, което доказва с участието си в два проекта по проблемите на подготовката и квалификацията на учителя. Член е на Съюза на учените - клон Благоевград. Наградена е с грамота за отлично представяне в конкурса на СУБ – клон Благоевград и ЮЗУ „Неофит Рилски“ за най-добра публикация на млад учен през 2017 г.

II. Актуалност на дисертационния труд

В контекста на съвременните тенденции в развитието на педагогическата теория и практика, темата на настоящия дисертационен труд се отличава с висока степен на актуалност и значимост. В процеса на преодоляване на традиционния тип учене, с преобладаващ репродуктивен характер, е наложително установяването на нов дизайн на обучението, основан на самостоятелното придобиване на знания и изграждане на умения и компетентности чрез активна дейност за решаване на проблеми. Промяната е свързана с търсене, научно обосноваване и апробиране на подходи, методи и технологии, чрез които да бъде конструирана подкрепяща образователна среда за изграждане на нова култура на учене. Важно място сред посочените по-горе желани изменения в обучението заема проблемът за формирането и развитието на функционална грамотност у съвременния

ученик. В така очертаня контекст, научноизследователските действия на Ива Стаменова са много навременни, целенасочени и полезни за практиката на обучението в началния етап на основното образование. Темата за развитието на четивната грамотност (като елемент на функционалната грамотност) в условията на проектна учебна дейност е дисертатилна и открива много възможности пред докторанта за проява на смелост в научните предположения и тяхното доказване.

III. Адекватност на методиката

Методиката на изследването е научно обоснована и напълно адекватна на издигнатата цел и поставените задачи. Изследователските параметри са представени коректно, с необходимата прецизност и яснота. Изборът на методи за реализиране на теоретичното проучване и експерименталната работа е аргументиран и позволява да бъдат решени задачите, произтичащи от целта, както и да бъде проверена и доказана издигнатата хипотеза.

IV. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е представен на 148 страници основен текст и 193 страници приложения. В него са включени 58 диаграми и 11 таблици, 4 теста, анкетна карта и 3 учебни проекта по четене. Използваната литература наброява 129 литературни източника от български и руски автори. В своята съдържателна цялост и структурна последователност трудът включва: увод, три глави, заключение, научни приноси, литература и приложения.

V. Научни постижения във връзка с представяне, анализ и интерпретация на идеи и концепции

1. Представеният за рецензиране дисертационен труд в своята концептуална цялост е доказателство за целенасочена дейност в посока разкриване в пълнота на проблема за четивната грамотност в контекста на функционалната грамотност, умело търсене на верни, основани на научни идеи и факти, пътища за развитие на ключови умения и компетенции у учениците в началното училище. Осъществен е много добър анализ на идеи и концепции, авторски позиции, с цел да бъде обхванат в цялост изследваният проблем.
2. Открити са важни взаимовръзки между функционалната грамотност и читателската компетентност, като са потърсени и интерпретирани на операционално равнище възможностите за тяхното взаимно допълване и обогатяване.
3. Значимо място е отделено на интердисциплинарността в научното познание и в образованието, като заслужено място се отрежда и на интегративния подход в обучението. Потърсена е връзката на вече изтъкнатите идеи с процеса на формиране и развитие на функционалната грамотност.
4. При представяне на методологическите основания на изследвания проблем за функционалната грамотност Ива Стаменова демонстрира широк поглед върху авангардни за научното и образователното пространство идеи, свързани със синергетичния, компетентностния и личностно-ориентирания подход.

5. В центъра на вниманието в теоретичния анализ са поставени четивната грамотност и четивната компетентност. Критично са осмислени и интерпретирани позициите на редица съвременни автори, разкрити са същностни характеристики на четивната грамотност като елемент на функционалната грамотност. Специално внимание е отделено на езиковите, комуникативноречевите, литературните и социокултурните компетентности в учебната програма по български език и литература за IV клас, за да бъдат аргументирани действията на докторанта в условията на педагогическия експеримент.
6. Предвид заявените цел и задачи на дисертационното изследване, разгледаните във втора глава проблеми на обучението, базирано на проекти, имат значимо място в цялостното съдържание на труда. Направен е успешен опит да бъдат разкрити педагогическите условия, които предоставя проектната учебна дейност за развитие на четивната грамотност на учениците в началния етап на основното образование. Педагогически осмислена и добре аргументирана е ролята на екипната организация на учебната дейност при работа над учебни проекти, което е ценна предпоставка за успешното планиране и организиране на последвалата експериментална дейност.

VI. Научни постижения във връзка с подготовката, реализацията и оценката на резултатите от педагогическия експеримент

1. Висока оценка заслужава цялостната експериментална работа, в условията на която докторант Ива Стаменова насочва усилията си към постигане на издигнатата цел и търси научни доказателства за направените предположения във формулираната хипотеза. Педагогическият експеримент се отличава с последователност и научна аргументираност, и в своята цялост е доказателство за целенасочена, ясна, много добре обмислена изследователска стратегия, реализирана чрез стройна, научнообоснована методика.
2. Изследователските умения на докторанта се проявяват и при подготовката и приложението на научния инструментариум в рамките на констатиращия, формиращия и контролния етап на педагогическия експеримент. Системата от критерии и показатели за диагностика и оценяване равнището на четивната грамотност на учениците в началното училище е лесно приложима и може с успех да бъде използвана в процеса на обучение по български език и литература.
3. Доказателство за уменията на Ива Стаменова да открива ценни идеи и да търси техните практически проекции е създаденият дидактически модел за развитие на четивната грамотност на учениците чрез проектна учебна дейност. Много добре обмислени са структурните елементи на дидактическия модел. Той се отличава с ясна функционална насоченост, с аргументирана етапност, която следва логиката на учебното проектиране – от очертаването на целта до представянето и оценяването на резултатите от продуктивната дейност на учениците.
4. Създаването на отделна система от критерии и показатели за проследяване на развитието на учебно-познавателните умения и равнището на четивната грамотност

на учениците е много добре аргументирано. Налице е отчитане от една страна на особеностите на проектната дейност, а от друга страна – съобразяване със спецификата на четивната грамотност като компонент на функционалната грамотност.

5. Резултатите от проведения педагогически експеримент в отделните му етапи са представени коректно. Анализът се отличава с цялостност и със стремеж към задълбоченост. Направен е успешен опит да бъдат разкрити, анализирани и интерпретирани важни връзки и зависимости между педагогическите условия, създадени в рамките на дидактическия модел, и конкретните резултати, проявяващи се в равнището на четивна грамотност на учениците от експерименталния клас.
6. Стилът на изложението отговаря на изискванията за научност, информативна натовареност и балансираност, логична последователност, яснота и достъпност.

VII. Научни и научно-приложни приноси

1. Разкрити са в теоретичен аспект педагогическите измерения на четивната грамотност като елемент на функционалната грамотност в контекста на много актуални за педагогическото познание и за образователната практика идеи, свързани с утвърждаването на нов дизайн на обучението, в условията на което ученикът е активен субект в учебно-познавателния процес.
2. Разкрити са богатите образователни и възпитателни възможности на метода на проектите, чрез който на малките ученици се осигурява необходимия емоционално-психичен комфорт, повишава се мотивацията им за учебна дейност и се засилва желанието им за продуктивна творческа работа в посока развитие на четивната грамотност като елемент на функционалната грамотност.
3. Създаден и апробиран е дидактически модел за развитие на четивната грамотност на учениците в началното училище, основан на метода на проектите, в рамките на който учениците имат възможност да овладяват знания и да ги прилагат в условията на интелектуално напрежение, интерактивност и диалогичност.

VIII. Бележки и препоръки

1. Теоретичният анализ, представен в първа и във втора глава на дисертационния труд, би бил още по-стойностен, ако при интерпретацията на идеи и концепции докторант Ива Стаменова по-смело и категорично изразява собствена позиция, което със сигурност ще бъде постигнато в нейните бъдещи изследвания.
2. Високото качество на реализираната експериментална работа и иновативният характер на създадения дидактически модел за развитие на четивната грамотност чрез проектна учебна дейност са достатъчно основание за автора на дисертационния труд при формулирането на изводите и препоръките да надскочи формалните обобщения. Необходимо е да се направи по-задълбочено и детайлно

очертаване на важни моменти в експерименталната работа, свързани със съдържателното обогатяване и процесуално-технологичното усъвършенстване на процеса на обучение чрез проектна учебна дейност за развитие на четивната грамотност на малките ученици.

IX. Авторство на дисертационния труд и приносите, оценка на публикациите

Авторството на дисертационния труд е безспорно. Оценявам високо публикационната активност на Ива Стаменова. Представени са общо 10 публикации по темата на дисертационното изследване. Три от статиите са в български научни списания и в Годишник на Факултета по педагогика при ЮЗУ „Неофит Рилски“. Три доклада от международни конференции са публикувани в списание, индексирани в европейска база данни. Посочени са и четири доклада в сборници от конференции и научни сесии.

X. Автореферат

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. Налице са необходимите структурни компоненти и технически параметри.

XI. Заключение

Представеният за обсъждане дисертационен труд на докторант Ива Андонова Стаменова носи характеристиките научност, иновативност, оригиналност. Изследователските резултати доказват, че създаденият дидактически модел и диагностичният инструментариум могат успешно да бъдат прилагани в практиката на обучението в началния етап на основното образование. Изтъкнатите достойнства на дисертационния труд и направените препоръки ми дават основание убедено да предложа да на почитаемото Научно жури да бъде присъдена на Ива Андонова Стаменова образователната и научна степен „Доктор“ в Професионално направление 1.2 Педагогика, докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика (Начална училищна педагогика)“.

21.06.2018 г.

Благоевград

Рецензент:

Доц. д-р Красимира Марулевска